

Innholdsfortegnelse

Forord til andre utgave	17
Forord til første utgave	19
DEL I – INTRODUKSJON TIL BEREDSKAP	
Kapittel 1 Risikostyring og beredskap	27
1.1 Risikostyring	27
1.1.1 Strategisk, finansiell og operasjonell risiko	28
1.1.2 Risikohåndtering	29
1.2 Beredskap	37
1.2.1 Restrisiko	38
1.2.2 Formålet med beredskap	39
Kapittel 2 Definisjoner og prinsipper	43
2.1 Definisjoner	43
2.1.1 Beredskapsorganisasjon og beredskapsledelse	43
2.1.2 Beredskapssituasjon	46
2.1.3 Proaktivitet	49
2.2 Prinsipper	51
2.2.1 De proaktive prinsippene	51
2.2.1.1 Sikker usikkerhets-prinsippet	52
2.2.1.2 Moderat overreaksjons-prinsippet	52
2.2.1.3 Første informasjons-prinsippet	53
2.2.2 De nasjonale beredskapsprinsippene	54
2.2.2.1 Likhetsprinsippet	54
2.2.2.2 Ansvarsprinsippet	55
2.2.2.3 Nærhetsprinsippet	55
2.2.2.4 Samvirkeprinsippet	56

Kapittel 3 Etablering av beredskap	57
3.1 Identifisering	60
3.1.1 Beredskapsambisjon: ytelsesrammer og ytelseskrav	60
3.1.1.1 Myndighetspålagte og virksomhetsinterne ytelseskrav	62
3.1.1.2 Kvalitative og kvantitative ytelseskrav	62
3.1.2 Ytelsesrammer før ytelseskrav	64
3.1.3 Beredskapsområdet	65
3.1.4 Beredskapsressurser	68
3.1.4.1 Eksisterende eksterne ressurser	68
3.1.4.2 Eksisterende interne ressurser	69
3.1.4.3 Etablere nye ressurser	69
3.1.4.4 Risikovillighet	71
3.1.4.5 Innsatskriterier	72
3.2 Etablering	74
3.2.1 Beredskapsdokumentasjon	74
3.2.2 Beredskapsopplæring	75
3.3 Evaluering	77
3.3.1 Kontinuerlig forbedring	78
Kapittel 4 Organisering av beredskapsledelse	85
4.1 Hierarkisk struktur	85
4.1.1 Taktisk nivå	87
4.1.2 Operasjonelt nivå	88
4.1.3 Strategisk nivå	90
4.1.4 Politisk nivå	93
4.1.5 Forholdet mellom beredskapsledelsesnivåene	96
4.1.6 Intern organisering av beredskapsledelsen	98
4.1.6.1 Operasjonsområde og kommunikasjonsområde	98
4.1.6.2 Politiets organisering av stabsfunksjoner	99
4.1.6.3 Organisering av stabsfunksjoner i enhetlig ledelsessystem	101
4.1.6.4 Fleksibel organisering	102
4.2 Beredskapskommunikasjon	103
4.2.1 Kommunikasjonsmidler	103
4.2.2 Tydelig og entydig kommunikasjon	105
4.2.3 Bekreftende kommunikasjon	106
4.2.4 Prioritert interessentkommunikasjon	107
4.3 Beredskapsplaner	114
4.3.1 Beredskapsplanens formål	114
4.3.2 Beredskapsfaseoppbygging	115
4.3.3 Operativ del	116

4.3.3.1	Aksjonsplaner og funksjonsbeskrivelser	118
4.3.3.2	Praktisk bruk av operativ del	119
4.3.4	Administrativ del	121
4.3.5	Vedlegg	122
4.4	Annen planlegging	122
4.4.1	Operasjonsordre	123
DEL I	Oppsummering	125

DEL II – POTENSIALBASERT BEREDSKAPSLLEDELSE

Kapittel 5	Beredskapsverdiene	131
5.1	Mennesker	133
5.1.1	Ansvar for varsling av pårørende	135
5.2	Ytre miljø	136
5.2.1	Vern av kulturminner	138
5.3	Økonomiske verdier	138
5.3.1	Driftskontinuitetsledning	141
5.4	Omdømme	142
5.4.1	Forberede mediehandtering	145
5.4.2	Frigitt informasjon	147
5.5	Fellesverdier	148
5.6	Beredskap er ivaretagelse av mennesker	149
Kapittel 6	Konsekvenspotensialet	151
6.1	Fordelene ved en potensialbasert tilnærming	155
6.1.1	Sikre proaktivitet	156
6.1.2	Motvirke menneskelige beslutningsfeller	157
6.1.3	Felles mental modell	158
6.1.4	Effektivt tilsyn	159
6.2	Viktigheten av å definere et riktig potensial	159
6.2.1	Å være tro mot potensialet	161
6.2.2	Argumenter mot en potensialbasert tilnærming	162
6.3	Introduksjon til proaktiv stabsmetodikk	163
6.3.1	Introduksjon av elementene i metodikken	163
6.3.2	Den proaktive prosess	164
6.3.3	Den proaktive strategi	166
6.3.4	Metodeoppbyggingens begrunnelse	169
6.3.5	Metodikkens opprinnelse	171

6.3.6	Proaktiv tenkning, metode, konsept og mobilisering	173
6.3.6.1	Proaktiv tenkning	173
6.3.6.2	Proaktiv metode	174
6.3.6.3	Proaktivt konsept.	174
6.3.6.4	Proaktiv mobilisering	175
6.4	Vitenskapelig støtte for bruk av metodikken	175
6.4.1	Felles mentale modeller og samhandling i team.	176
6.4.1.1	Standard samhandlingsprosess	177
6.4.1.2	Standardisert felles informasjonsdokumentering	178
6.4.2	Stress og stressmestring	179
6.4.3	Menneskelige beslutningsfeller og beslutningssystemer	181
DEL II	Oppsummering	185

DEL III – PROAKTIV STABSMETODIKK

Kapittel 7 Førstemøtet	189	
7.1	Situasjonsspesifikk plan	189
7.1.1	Forholdet til beredskapsplanen	189
7.2	Avholdelse og varighet av førstemøtet.	190
7.3	Førstemøtets oppbygging.	191
7.3.1	Situasjonsforståelse.	191
7.3.2	Konsekvenspotensial.	192
7.3.3	Plan	192
7.4	To utgaver av førstemøtet.	193
7.4.1	Det generiske førstemøtet	194
7.4.1.1	Oppbygging.	194
7.4.1.2	Strukturering.	202
7.4.2	Det strategiske førstemøtet	204
7.4.2.1	Oppbygging.	204
7.4.2.2	Innvirkningsanalysen	207
7.4.2.3	Plan for strategisk håndtering	214
7.4.2.4	Strukturering	220
7.5	Gjennomføring av førstemøtet.	221
7.5.1	Forberedelse	222
7.5.2	Varsling	222
7.5.3	Oppstart.	222
7.5.4	Gjennomføring	223
7.5.5	Avslutning med fokus	223

7.5.6	Ingen annen kommunikasjon under førstemøtet	224
7.6	Vanlige feil på førstemøtet	224
7.6.1	Funksjonene deltar ikke aktivt på møtet	224
7.6.1.1	Funksjonene er ikke forberedt.	224
7.6.1.2	Funksjonene starter med håndteringen	225
7.6.1.3	Funksjonene bidrar ikke med sin kompetanse	225
7.6.1.4	Funksjonene stiller ikke kritiske spørsmål	225
7.6.2	Møtet har ingen tydelig prosess og struktur	225
7.6.2.1	Møtet har ingen tydelig oppstart.	226
7.6.2.2	Møtet følger ikke agendaen.	226
7.6.2.3	Møtet fullføres ikke.	226
7.6.2.4	Møtet har ingen tydelig avslutning	226
7.6.3	Møtet varer unødvendig lenge	226
7.6.3.1	Møtet inneholder lange diskusjoner	227
7.6.3.2	Møtet blir konsentrert rundt mindre viktige detaljer.	227
7.6.4	Prosessene blir viktigere enn innholdet	227
7.6.4.1	Gjennomføringen blir viktigere enn kvaliteten på innholdet	227
7.6.4.2	Diskusjonene fanger ikke opp det unike i hendelsen	227
7.7	Avslutningsvis om førstemøtet.	228
7.7.1	Det avholdes kun ett førstemøte	228
7.7.2	Når det ikke blir identifisert et potensial.	228
7.7.3	Førstemøtet vil aldri bli perfekt	229
Kapittel 8 Fokusområder		231
8.1	Hensikten med fokusområder	231
8.2	Etablering og endring av fokusområder.	232
8.3	Formulering og dokumentering av fokusområder	232
8.3.1	Formulering av fokusområder.	233
8.3.2	Dokumentering av fokusområder	233
8.4	Typiske fokusområder på de ulike nivåene	233
8.4.1	Taktiske fokusområder	233
8.4.2	Operasjonelle fokusområder	235
8.4.3	Strategiske fokusområder	237
8.5	Vanlige feil ved fokusområder	240
8.5.1	Fokusområdene blir for spesifikke	240
8.5.2	Fokusområdene blir for generelle.	240
8.5.3	Funksjonene etterlever ikke fokusområdene.	241
8.5.4	Fokusområder blir ikke etablert	241

Kapittel 9 Aksjoner	243
9.1 Innledningsvis om aksjoner	244
9.1.1 Kilder til aksjoner	244
9.1.2 Funksjonene er ansvarlige for egne aksjoner	244
9.1.3 Ulike typer aksjoner	244
9.2 Proaktiv loggføring	245
9.2.1 Proaktiv loggføring sikrer realisering av planen	245
9.2.2 Proaktiv loggføring etablerer et kontinuerlig planleggingsverktøy	246
9.2.3 Proaktiv loggføring muliggjør kontinuerlig koordinering	247
9.3 Ordinære aksjoner	247
9.3.1 Formulering av aksjoner	247
9.3.2 Dokumentering av aksjoner	248
9.4 Avslutningsvis om aksjoner	255
9.4.1 Bruk av loggfører	256
9.4.2 Effektiv formulering av aksjoner	256
9.4.3 Aksjoner som ikke er iverksatt når fokus blir endret	257
9.5 Umiddelbare aksjoner	258
9.5.1 Hastetiltak	258
9.5.2 Forhåndsplanlagte tiltak	259
9.5.3 Automatiserte handlinger	259
9.5.4 Dokumentering av umiddelbare aksjoner	260
9.5.5 Bruk av umiddelbare aksjoner	261
9.6 Vanlige feil ved aksjoner	261
9.6.1 Aksjonene dokumenteres ikke eller de dokumenteres reaktivt	262
9.6.2 Aksjonene blir kamouflert som umiddelbare aksjoner	262
9.6.3 Aksjonene er ikke utledet av fokus	262
9.6.4 Feil bruk av aksjonstavlen	263
Kapittel 10 Situasjonsbeskrivelsen	265
10.1 Innledningsvis om situasjonsbeskrivelsen	265
10.1.1 Skriftlig eller billedlig situasjonsbeskrivelse	266
10.1.2 Innholdet i situasjonsbeskrivelsen	268
10.1.3 Dokumentering av situasjonsbeskrivelsen	268
10.1.4 Ansvarlig for situasjonstavlen	272
10.2 Spesialtilpassede situasjonstavler	273
10.2.1 Personell: antall og tilstand	273
10.2.1.1 Antall involverte personer	274
10.2.1.2 Personelloversikt	275
10.2.1.3 Involverte personers tilstand	275
10.2.1.4 Personellkontroll	278

10.2.1.5 Delt personelloversikt	278
10.2.1.6 Manglende personelloversikt	279
10.2.2 Varslinger	279
10.2.3 Ressurser	280
10.2.4 Værforhold	280
10.2.5 Milepæler	280
10.2.6 Frigitt informasjon	281
10.3 Vanlige feil ved situasjonsbeskrivelsen	289
10.3.1 Situasjonstavle er ikke tilgjengelig	289
10.3.2 Situasjonstavlen oppdateres ikke	290
Kapittel 11 Statusmøtet	291
11.1 Avholdelse av statusmøter	291
11.1.1 Ved mottak av situasjonsrapport fra underliggende nivå	292
11.1.2 Ved mottak av viktig informasjon	292
11.1.3 Ved behov for kalibrering av beredskapsledelsen	293
11.1.4 Ved endring av fokusområder	293
11.2 Gjennomføring av statusmøter	294
11.2.1 Forberedelse	295
11.2.2 Varsling	295
11.2.3 Oppstart	295
11.2.4 Gjennomføring	296
11.2.5 Avslutning med fokus	297
11.3 Vanlige feil på statusmøtet	297
11.3.1 Vi oppnår ikke hensikten med møtet	297
11.3.2 Møtet blir for langt	297
11.3.3 Møtet avsluttes ikke med vurdering av fokus	298
11.4 Avslutningsvis om statusmøter	299
11.4.1 Ingen annen kommunikasjon under statusmøtet	299
11.4.2 Dokumentering av statusmøter	299
11.4.3 Avholdelse av andre møter	299
Kapittel 12 Tilpasset metodebruk	301
12.1 Minimert metodebruk	301
12.1.1 Potensialbasert tilnærming	302
12.1.2 Visualisert situasjonsbeskrivelse	303
12.2 Nivådynamisk metodebruk	305
12.2.1 Taktisk og operasjonelt ansvarsområde	306
12.2.2 Operasjonelt og strategisk ansvarsområde	306
12.3 Avansert metodebruk	307

12.4	Bruk av metodetilpasset programvare	309
12.4.1	Fordeler ved bruk av programvare	309
12.4.2	Utfordringer ved bruk av programvare	309
12.4.3	Erfaringer ved bruk av programvare	310
Kapittel 13	Organisering av beredskapsrommet	313
13.1	Utrustning av beredskapsrommet	313
13.2	Plassering av tavlene	314
13.3	Plassering av funksjonene	315
DEL III	Oppsummering	317
DEL IV – AVSLUTTENDE EMNER		
Kapittel 14	Fra beredskapsledelse til annen ledelse	323
14.1	Overgang til annen ledelse av hendelsesoppfølgingen	323
14.1.1	Demobilisering av beredskapsledelsen	324
14.1.1.1	Konsekvenspotensialet må være avklart	325
14.1.1.2	Den akutte responsen må være over	325
14.1.1.3	Det må være tid til detaljplanlegging av den videre håndteringen	326
14.1.1.4	Det må være avklart hvem som skal overta ansvaret	326
14.1.2	Videre oppfølging av beredskapssituasjonen	326
14.1.2.1	Oppfølging i ordinær drift	326
14.1.2.2	Oppfølging i prosjekt	327
14.1.2.3	Strategisk oppfølging	327
14.1.3	En prosess for overtakelse av operativt lederansvar	328
14.1.3.1	Beslutte overtakelse og identifisere påtroppende leder	329
14.1.3.2	Avtroppende leders situasjonsorientering til påtroppende leder	330
14.1.3.3	Påtroppende leders forberedelse og planlegging	330
14.1.3.4	Påtroppende leders observasjon av håndtering og justering av plan	330
14.1.3.5	Påtroppende leders initiering av overtakelsesmøte	331
14.1.3.6	Avtroppende leders møteledelse og informasjon	331
14.1.4	Ikke planlagt skifte av operativ leder	332
14.1.5	Metodetilpasset operasjonshjul for langvarige situasjoner	332
14.2	Demobilisering, evaluering og granskning	334
14.2.1	Demobilisering av mannskaper	334

14.2.1.1 Demobiliseringssamtaler	335
14.2.1.2 Oppfølgingsamtaler	336
14.2.2 Evaluering av beredskapshåndteringen	336
14.2.3 Granskning av beredskapshendelsen	338
Kapittel 15 Beredskapsledelsens reelle beredskapsevne	341
15.1 «Observatørene»	342
15.2 «Sekretærene»	343
15.3 «Ekspertene»	343
15.4 Beredskapslederne	344
DEL IV Oppsummering	347
Avslutning	349
Vedlegg	351
Noter	369
Stikkordregister	375